

Літургія

у відродженому храмі

(До дня відкриття дверей для вірян
відновленої святої церкви
Миколи-Чудотворця в Острозі)

Влад ОЗИМИЙ

Через кілька днів, на свято весняного Миколи-Чудотворця, 22 травня ц. р. відбудеться церемонія освячення нового храму в нашому древньому місті, приуроченого вельми шанованому в народі Святому Угоднику. Це пам'ятне дійство виконають приїжджі владики з Рівненської та сусідніх єпархій Київського патріархату. Очікують і патріарха Філарета, якщо тільки дозволить йому здоров'я здійснити таку подорож – йому вже 88 років. Для міста і Острожчини це, без перебільшення, історична подія. Церква здійнялася на довгопустуючому місці біля каплиці того ж найменування. Ясна річ, це знакова новобудова. Але, в нашій ситуації, скоріше підходить інше поняття – відроджений Миколаївський храм, і ось чому.

З історії відомо (є такі свідчення в Державному історико-культурному заповіднику м. Острога), що на цьому місці стояла однойменна, до того ж перша і єдина в Острозі, церква. В цьому не виникає сумніву, якщо зважити, що датується вона серединою XIV ст. (1350-ті роки). Наявні ж острозькі святині були збудовані значно пізніше. Двічі горіла церква у XVIII ст., після другої пожежі так і не була відновлена. У новітні часи, перед Другою світовою війною, на цьому місці діяла польська церковно-приходська школа. Її теж знищила пожежа під час бомбардування у воєнну пору.

Закінчення на 3-й стор. >>>

Літургія у відродженому храмі

(До дня відкриття дверей для вірян відновленої святої церкви Миколи-Чудотворця в Острозі)

Православна громада вірян – прихильників церковного богослужіння рідною мовою у місті зародилася ще у 80-ті роки минулого століття, а то й раніше. Але, зрозуміло, здійснення її бажань і переконань стало по-справжньому можливим із прийняттям Верховною Радою актами вистражданого Акту про незалежність держави України. З невідомих 15-ти громад Київського патріархату в Острозькому районі 12, за одностайним рішенням своїх вірян, у перші ж 90-ті роки передали свої храми і самі перейшли під юрисдикцію Києва. Надто великими були радість і сподівання на краші соціально-економічні і політичні зрушення в українському суспільстві. Як відомо, нова влада, на жаль, тих надій не виправдала. І процес реформування парафій уповільнювався, але не зупинився. З того часу добилися 3 громади, в т. ч. нещодавно до Острозького православному благочиння КП примкнули віряни с. Бадівка. В цілому ж пропорція громад обох патріархатів у районі складає 60 на 40 (проц.).

Після відомого невдалого рішення суду про почергові богослужіння у Богоявленському соборі міста, Острозька громада КП довгий час мала свій притулок у тісному приміщенні Миколаївської каплиці. Більша частина вірян, особливо у храмові свята, у будь-яку погоду була вимушена стояти на дворі перед відкритими дверима малого храму, звідки долітали слова літургії. Отоді й народилася колективна ідея будівництва, а вірніше, відродження на місці давно існуючого храму нової церкви. Гарячим сподвижником і рушієм цієї ініціативи став настоятель початкуою обителі молодий, енергійний протодіакон отець Юрій (у миру Юрій Антонович Лукашик) разом із активістами церковної двадцятки на чолі із старостою Володимиром Лідавцем.

Як уже сказано, історичну довідку догадувати не довелося. А от який вигляд мала дана церква, як при творенні проекту повторити її до найменших деталей, щоб відродився храм справді таким, як існував у далекі століття? Знову ж, з архівів заповідника стало відомо, що перед приходом князів Острозьких у Петроград. До колишньої імперської столиці терміново їде посильний. І ось вона – не надто чітка, але цілком зрозуміла для інженера-будівельника ксерокопія (у свій час

«Замкова гора» познайомила із цим знімком свої читачі). Тут же з'ясувалося, що будівля була дерев'яною і ладналася методом «на зруб». Вслід за одержанням цих даних розпочалася як ніяк не прискорена (що для неї характерно) у часі процедура виготовлення будівельного проекту.

Перший кіш ґрунту з котловану під майбутню споруду було виїнято на початку літа 2008 року. Пласт за пластом відкривалися залишки давньої культури, тому обширну заглибину відразу ж «окупувала» археологічна група на чолі із рівненським і острозьким фахівцями Богданом Прищепою, Олександром Бондрачуком та Олександром Позіховським. Іі кропіткою працює протягом майже року було відкрито на глибині від 3 до 7 метрів 220 людських поховань, залишки слов'янського житла, інші артефакти присутності давньої людини, зокрема, на дні добре збережену піч, де випалювалися глиняний посуд, й інші знахідки. Перший кубометр бетону ліг у фундамент у 2010 році. У цей період будову очолює досвідчений виконароб, нині покійний Анатолій Турський, виконувала роботи бригада Віктора Загорського з фірми «Будівельні послуги».

У невеликій мірі визначальним став той факт, що для здійснення задуманого і згодом відбитого у проекті була запрошена група карпатських майстрів-теслів з одночасним договором в Острозі 250 кубометрів високоякісної деревини – карпатської смереки. Як це доведено життям, це дерево може століттями зберігатися не пошкоджено шашівцем, а тим більше – коли воно оброблене відповідно до сучасних технологій. Зруб виріс у рекордно короткий строк – за один теплий сезон. Залишалися підняти та встановити виготовлені на землі куполи із хрестами і закінчити монтаж покрівлі між ними. Це було виконано до зими 2017 року. І відроджений із праху храм зблиснув під сонцем своїми сяючими маківками. Але до його відкриття, звісно, було ще не близько. До речі, всю дерев'яну конструкцію карпатці зв'язали без жодного цвяха.

Без сумніву, першочерговим визначальним фактором цього будівництва є його суто людський, народний характер. За радянських часів такі діяння називалися народними будовами з тою різницею, що їх фінансувала держава. А тут, починаючи від ініціативи віруючих, що під час богослужіння стояли перед каплицею під відкритим небом, і закінчуючи системними списками пожертвувань на богоугодну

справу, який і до сьогодні по-являється на сторах «Замкової гори» – усе то жива, до цemu хвилююча людська співучість, щире вболівання за всенародні, суспільні цінності незалежної України. 2,5 мільйони гривень зібраних таким чином коштів, плюс 200 тис. теж, по суті, народних «копійок» з міського бюджету (мер Олександр Шикер не захотів залишитися осторонь від благодійного почину містян) – такий внесок у будівництво скарбниці від жителів Острога і не тільки. Усі ці блага під жорстким контролем, у т. ч. й з боку громадськості, лягли у зведення красуні-церкви. Вони й надалі продовжують сприяти доведенню її до високого культурно-естетичного і бого-духовного рівня сучасності.

Читач може запитати: а чому все ж затягнулося будівництво на ціле десятиліття? Пояснення на поверхні. Проектна вартість новобудови планувалася 3 млн. грн, у 2008 році. Що сталося з валютним курсом, як за пройдений час знецінилась гривня – відомо всім. Отже будівництво подорожало в 3 рази. При державному фінансуванні ситуація була б скоректована, але не в цьому випадку. І тут знову на поміч прийшла громадськість: відшукувались найменша можливість економити кошти. Масу робіт на бетонуванні, використанні механізації, транспорту, обробці деревини, тощо було виконано безкорисливо на ентузіазмі вірян – ось де яскраво засвітилися перевірені часом руші: людська спільнота і благородна мета! Та, навіть при цьому, траплялось очікувати на стихійне поповнення будівничих скарбниці.

За обмеженістю газетної площі немає можливості назвати імена всіх ентузіастів цього діляння. І досі з кількома своїми помічниками, що «зачищають» останні недоробки, біля храму ви зустрінете виконароба і старосту церковної двадцятки Володимира Лідавця. Особливо заслуговує теплих слів беззмінний староста будівництва, ветеран праці у сфері районного зв'язку Федір Товстий. Йому вже під 80, але його енергії, діловитості, а головне, відповідальності за доручену справу, можуть позаздрити багато молодших за віком. Він справжній господар на новобудові, і не тільки за довірою отця Юрія, а й за покликом душі, вродженою хазяйською стрункою. Передчасно відійшов за обрій його помічник Юрій Костек, з яким разом складали і вели облік привезених будматеріалів, дбали про побутове влаштування приїжджих людей, тощо. Безкорисливо, на

перший же виклик приїздив на будову своїм автокраном Віктор Романж. Та й настоятеля храму отця Юрія Лукашика посвяченню можна було зустріти серед будівельників в робочому комбінезоні з лопатою чи шпательом у руках. Їх десятки ентузіастів святої справи. Зростали у праці люди, здійснювали разом із ними вгору й чудо-споруду «на зруб».

Власне, ще й сьогодні не все аж так готове до свята. Продовжується наповнення канонічного церковного інтер'єру, незавершено художнього розпису храму. Над ним продовжують працювати, можна сміливо стверджувати, обдаровані місцеві художники Тетяна Лінник і Віра Прокопчук. Та можна зрозуміти й рішення трохи дочасно розчинити двері церкви для вірян. Із 2013 року богослужіння відбуваються у підвальному приміщенні церкви, яке, хоч і залишає й просторе, порівняно з умовами п'ятирічної і більше давності, а все ж – пристосоване. Окрім того, важливими чинником є й прийдешній День святого Угодника Миколи. І відкладати урочисту подію на цілий рік явию не доцільно.

На перший погляд, ніби не з'ясовано питання церковних дзвонів. Але його успішно вирішили ще дренні зодчі. Прямо з хорів сходивки ведуть у боковий купол, де й розмістилась система мелодійних й різнометрових інструментів храмового оповіщення. Церковні зала має чудову акустику. Як для дерев'яної споруди добре продумана протипожежна безпека: стіни й склепіння надійно просякнуті не займистими сполуками. Сьогодні проїжджі центральною вулицею міста і піші інгородці та жителі району нерідко призупиляються, щоб помилуватися незвичною для теперішнього ока архітектурою та сяючими куполами відродженого храму.

І тільки мало кого, через невідання, може зупинити ще одна, може, найцінніша, найзнаменніша ознака побудованого. У древньому Острозі зблиснув, зродився із праху далекий у часі одголюсок пізньої Київської Русі, куди на берег Дніпра, задля до того, приніс Боже Слово апостол Андрій. Зрештою, Київ став «матір'ю городів руських». І чи не тому, саме тут утвердився перший на слов'янському Сході патріарший престол, коли про Московське царство не було ще й гадки. І тільки у XVII ст., уже після Богдана Хмельницького, при гетьманові Лівобережної України Іванові Самойловичу, почалися спроби змінити становище.

У 1684 році московський патрі-

архат звернувся до Вселенського патріархату в Константинополі з проханням підпорядкувати собі Київську метрополію, але одержав відмову. Проте, через 2 роки Москві, не без сприяння українського гетьмана, вдалося домовити нового вселенського ієрарха Діонісія, і таке підпорядкування відбулося. Та, не надовго. У 1687 році Діонісія за це було суворо осуджено на Царгородському Соборі, позбавлено сану, а підпорядкування відмінене. Рішення Собору залишилось у силі на всі подальші часи, аж до сьогоднішнього дня (див. в інтернеті сайт Київського патріархату. Історія патріаршого престолу). Мотивація його проста: головна праіславна святиня має беззастеречно базуватися на землі, звідки пішла між східних слов'ян віра Христова. Усе це сповна відбито в історії, цілком піддається здоровому глузду, і могло б не породжувати різноманітних кривопалків. Тим більше не заслуговують жодного осуду мільйони трудівників-віруючих, що йдуть до святих храмів з різними традиціями, успадкованими від дія-прадідів формами вираження своєї духовності, але серця усіх їх зіграє ще ширя віра і любов до всевишнього. Сють же розбрат амбіцій ієрархи і політики, у котрих нерідко спільна мета – первосутність і влада.

Але, разом з тим, не можна ігнорувати й той факт, що в сьогоднішньому світі існує 15 Помісних (незалежних, автокефальних) православних церков з богослужінням на рідній мові. Див. найновіші дані, опубліковані в масовій українській газеті «Експрес» за 16, 26 квітня і 10 травня ц. р. в кореспонденціях із вселенського патріархату в Константинополі, України, як незалежна, і найбільш європейська держава, теж вступила на цей шлях. Питання вирішується у Священному Синоді при вселенському патріархові Варфоломію I. При успішному його розв'язанні (я це пов'язано з багатьма чинниками внутрішнього і зовнішнього характеру) усі різночитання у сфері віри прийдуть до спільного знаменника так, як сталося в існуючих Помісних православних церквах. Тоді стане єдиним і незрушним у трактуванні поняття християнської канонічності.

Нехай же простелиться широкі і духовно плідна дорога вірян до відродженого древнього храму в Острозі, і розпочне він свій відлік привнесения в людські серця миру, братського єднання у прагненні шанувати й кріпити віру в Бога та свою незалежну Вітчизну-Україну. ■